Edice a pomocné vědy historické

Vladimír P. Polách, *Historie o starých norských králích. Středověké Norsko a Skandinávie v kronice mnicha Theodorika*, Veduta, České Budějovice 2014

244 s., ISBN 978-80-86829-96-8

Přestože se kultura středověké Skandinávie těší v Česku velkému zájmu filologů, především literárních vědců, mezi historiky bychom v této badatelské oblasti napočítali sotva pár odborníků. Český překlad kroniky mnicha Theodorika (*Historia de antiquitate regum Norwagiensium*) proto její vydavatel Vladimír Polách doplnil rozsáhlou studií přibližující starší norský středověk. Samotný překlad kroniky z latinského originálu (jeden starý tisk je uchován v Národní knihovně ČR) však tvoří větší část publikace.

Čtenáři jsou nejprve představeny politické dějiny Norska kolem poloviny 12. století. Nutno podotknout, že nejde o stereotypně předložené „velké" dějiny; Polách vybral ty relevantní informace, které se dotýkají vlastního vyprávění kroniky či souvisejí s působištěm mnicha Theodorika, potažmo vývojem norské církve a procesem christianizace. Autor dále objasňuje východiska norské středověké historiografie, zejména ve vztahu k literatuře islandské a tamějším historickým dílům počínajícím u Ariho Moudrého. Výklad se pak zpomaluje u textů nejbližších Theodorikově kronice, kterými byly *Historia Norwegie*, Ágrip a (svato)olafské ságy. Křesťanskouniverzalistický charakter zkoumané kroniky si však vyžádal i objasnění obecnějších proudů dějepisného žánru. Mnich Theodorik totiž s největší pravděpodobností nabyl své vzdělání ve škole sv. Viktora poblíž Paříže a s tím snad souvisí i skutečnost, že kroniku psal jinak, než bylo ve Skandinávii té doby obvyklé. Literární prostor zde totiž ovládaly především ságy, jejichž vyprávěcí nástroje ale posloužily i pro převyprávění křesťanských legend (ať už kompilačně jako např. *Sága o Marii* či původně jako ságy o biskupech), přičemž velké pozornosti se dostalo Olafu Tryggvassonovi a sv. Olafovi. Přestože i (svato)olafské ságy obsahovaly prvky hagiografických *vitae*, šlo spíše o okrajovou záležitost. Naproti tomu Theodorik se mnohem důrazněji obracel k trendům vlastním kontinentální historiografii a hagiografii; využil je právě k převyprávění života sv. Olafa, který je ústředním tématem kroniky. Latinské texty ale neměly v islandsko-norském literárním prostoru velký ohlas, vyprávění byla překládána do vernakulárního jazyka a povědomí o latinských zněních pomalu mizelo. Také Theodorikova kronika zůstala v důsledku osamocena a až na jedinou výjimku zapomenuta. Teprve ve 13. století se norské písemnictví obrátilo k podobným formám jako mnich Theodorik, nicméně již bez přímých vazeb na jeho dílo.

V následující kapitole „O kronice" Polách podrobně rekapituluje dosavadní debatu nad identitou kronikáře a sestavuje inventář pramenů, s nimiž Theodorik pracoval a jimiž se inspiroval. Tento tradiční přístup ke středověkým kronikám je doplněn kapitolou s pasážemi věnovanými vyprávěcím odbočkám a struktuře kroniky. Autor zde správně odmítá představu, že kronikář zapsal to, co mu zrovna přišlo na jazyk, a uvádí vícero možných interpretačních přístupů vykládajících smysl odboček a jejich vztah k celkové koncepci díla. Do popředí se zde dostávají i otázky dobových funkcí kroniky. Tyto části jsou nejzdařilejší a představují cenný příspěvek ke studiu středověké historiografie v teoreticko-metodologické rovině.

Dílo mnicha Theodorika je čtenáři představeno široce a pečlivě s ohledem na rozmanité dobové kontexty, které jeho vznik ovlivnily a v nichž byla kronika také recipována, což je jistě odrazem Poláchova dlouhodobého zájmu o toto téma. Syntetické pojednání a překlad *Historie o starých norských králích* má proto potenciál stát se v českém prostoru úvodem do norského, potažmo skandinávského středověkého dějepisectví srozumitelným jak historikovi, tak laickému zájemci.

Vojtěch Bažant

Regesta Bohemiae et Moraviae diplomatica nec non epistolaria. Pars VIII. 1364–1378. Fasciculus I. 1364–1366, ed. Lenka Blechová, Historický ústav AV ČR, Praha 2014

348 s., ISBN 987-80-7286-247-4

Deset let poté, co Jana Zachová zacelila proluku v jednom z našich nejstarších edičních podniků *Regesta Bohemiae et Moraviae*, vyšel další svazek, který vzbuzuje naději na dokončení celé řady. Lenka Blechová předložila historické obci na poli vydávání diplomatického materiálu svoji prvotinu. V úvodu upozorňuje na problémy, se